

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

20.11.2007

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) kiinnittää huomiota yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamistoimikunnan muistioon 8.11.2007 erityisesti sukupuolten tasa-arvon osalta.

Syrjintäkeskeisyys

Muistiossa tarkastellaan sukupuolten tasa-arvoa korostetusti syrjinnän näkökulmasta. Sukupuolten välistä tasa-arvoa ei voida saavuttaa keskittymällä ainoastaan viranomaisen tietoon tulevan syrjinnän käsittelyyn. TANE korostaakin, että uudistamistyöryhmän tulee jatkossa ottaa huomioon keskeisenä kysymyksenä sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Lisäksi uudistamistoimikunnan tehtävännäössä on nimenomaisesti määritelty, ettei nykyisen lainsäädännön mukaista suojan tasoa heikennetä eikä edistämismittavuuksia ym. toimivaltuuksia kavenneta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää kuitenkin kyseenalaisena onko käytännössä ylipäänsä mahdollista varmistaa, etteivät mahdolliset lakien ja/tai valtuutettujen yhdistämiseen tähtäävät muutokset tosiasiallisesti heikentäisi suojan, valvonnan tai edistämisen tasoa sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että uudistamistoimikunnan varsinaista työryhmää tulisi välimietinnön laatimisen myötä laajentaa tasa-arvolain laatineen yksikön edustajalla (STM/tasa-arvoyksikkö). Tämän lisäksi TANE kannattaa 8.11.2007 seminaarissa esitettyjen alatyöryhmien perustamista.

Tasa-arvopoliittinen ulottuvuus

Uudistamistoimikunnan muistiossa keskitytään tarkastelemaan sukupuolten tasa-arvoa juridisesta näkökulmasta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta huomauttaa, että sukupuolten tasa-arvo on vahvasti poliittinen kysymys, eikä sen tarkastelu siksi pelkästään juridisena kysymyksenä ole mielekäästä. Sukupuolten epätasa-arvo on pitkälti seurausta yhteiskunnallisen vallan epätasaisesta jakautumisesta sukupuolten välillä, ja juuri siksi sukupuolten tasa-arvon yhteiskunnallinen edistyminen, erityisesti naisten aseman yhteiskunnallinen paraneminen, saatetaan kokea jopa uhaksi.

Neuvottelukuntien rooli

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on pysyväluonteinen, parlamentaarinen valtionhallinnon neuvoantava elin, jonka tehtävänä on edistää sukupuolten välistä yhteiskunnallista tasa-arvoa. TANE on kansainvälisestäkin ainutlaatuinen tasa-arvopoliittinen foorumi, jossa poliitikot, viranomaiset, tut-

kijat ja kansalaisjärjestöt kehittävät yhteistyössä kansallista tasa-arvopolitiikkaa. Lisäksi TANE tekee yhteistyötä muiden tasa-arvoviranomaisten kuten tasa-arvovaltuutetun kanssa.

TANEn rooli sukupuolten tasa-arvon edistäjänä ja aloitteen tekijänä on korostuneen proaktiivinen. Mikäli uudistamistoimikunnan muistiossa esitetyn neuvottelukuntien kehittämisehdotusten mukaisesti TANE alkaisi toimia yhdenvertaisuusalan toimijoiden välisenä yhteydenpitokanavana, siirryttäisiin silloin TANEn nykyisestä proaktiivisesta tasa-arvon edistämistyöstä reaktiiviseen ja syrjintäkeskeiseen lähestymistapaan. Työn painopisteen siirtyessä syntyisi ilmeinen vaje sukupuolten tasa-arvon edistämistyössä, jolloin tulevaisuuden positiivinen tasa-arvokehitys saattaa vaarantua, ja pahimmassa tapauksessa jo saavutettuja tasa-arvon edistysaskelia saatetaan menettää.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta huomauttaa, että neuvottelukuntien yhdistäminen, yhdenmukaistaminen tai tehtävänannon perusteellinen muuttaminen voi vaarantaa nykyisen tasa-arvotyön edistämisen tason ja tehon. Neuvottelukuntien yhdistäminen kapeuttaisi olennaisesti TANEn mahdollisuuksia edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Mikäli uudistamistyöryhmä pyrkii sukupuolten tasa-arvon edistämistyön vahvistamiseen, tulisi tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asemaa päinvastoin vahvistaa. Tähän tavoitteeseen voitaisiin päästä esimerkiksi vakinaistamalla TANEn toimintaan tarkoitettut määrärahat sekä tekemällä niihin selkeä tasokorotus.

Uudistuksen vaihtoehdot: yksi vai useampi laki

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta suhtautuu hyvin suurella varauksella aikeisiin yhdistää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslait. Tasa-arvolaki on ollut voimassa vuodesta 1987, ja sitä on uudistettu kaksi kertaa 1990-luvulla ja kerran 2000-luvulla. Tasa-arvolaista on ajan myötä pystytty kehittämään jo tosiasiallisesti melko hyvin toimiva kokonaisuus. Lainvalvontaan tasa-arvovaltuutetulle osoitetut resurssit tosin ovat riittämättömät. Yhdenvertaisuuslaki taas on tullut voimaan vasta 2004. Laissa on edelleen kiistattomia puutteita. Yhdenvertaisuuslain eri syrjintäperusteita kohdellaan eri tavoin ja laki on kokonaisuutena sekava. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kannattaa yhdenvertaisuuslain kehittämistä koskemaan yhdenvertaisesti kaikkia siinä mainittuja syrjintäperusteita. Myös tasa-arvolaissa on kehittämistarpeita, ja lakeja voidaan yhdenmukaistaa, mikäli kansalaisen suojan tai vastaavasti sukupuolten välisen tasa-arvon valvonnan ja edistämisen tästä saama hyöty on ilmeinen. Nykyinen jaottelu sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuslainsäädännön välillä noudattaa myös kansainvälisessä sääntelyssä sekä EU-lainsäädännössä käytettyä jaottelua.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa laajan kansalaiskeskustelun tarvetta ennen kuin uudistamistoimikunta päätyy esittämään jotain muistiossa esitetyistä vaihtoehdoista. Kansalaisjärjestöjen kuuleminen sekä sukupuolten tasa-arvoa ajavien nais- ja miesjärjestöjen mukaan ottaminen valmistelutyöhön on ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi toimikunnan tulisi tarkistaa, vastaavatko sen esittämät uudistukset sille alun perin annetun tehtävän sisältämää poliittista tahtoa. Yhdenvertaisuuslain eduskuntakäsittelyn perusteella on syytä olettaa, ettei lainsäätäjän tahtotilana ollut tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain sulauttaminen, vaan yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettujen syrjintäperusteiden suojan tason yhdenmukaistaminen.

Lainsäädäntöjen ja/tai niitä valvovien viranomaisten yhdistämisen sijaan voitaisiin harkita sitä, että valtuutetuille esimerkiksi avattaisiin yhteinen puhelinvaihe, joka ohjaisi kansalaispuhelut tapauskohtaisesti oikealle valtuutetulle. Kansalaisten tietämättömyys tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden eroista vaatii lainsäädännön selkeyttämisen ohella myös panostusta tiedotukseen.

Riippumattomuus

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kannattaa tasa-arvo- ja vähemmistövaltuutettujen rahoituksen jatkuvuuden ja tosiasiallisen riittävyuden takaamista laintasoisesti. Mikäli kuitenkin valtuutetuilla olisi oikeus kerätä varoja toimintaansa myös muilta, yksityisiltä tahoilta, olisi varmistettava, ettei valtion rahoituksen riittämättömyys pakota valtuutettuja turvautumaan ulkopuoliseen rahoitukseen pystyäkseen toimimaan täysipainoisesti. Lisäksi TANE kyseenalaistaa voimakkaasti sen, kuinka riippumattomalta lakia valvova viranomainen voi ulospäin näyttää, jos sen toimintaa rahoittavat yksityiset toimijat.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan työvaliokunta hyväksynyt sähköpostitse 19.11.2007.

Puheenjohtaja

Heidi Hautala

Päsihteeri

Hannele Varsa